

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ СВІТОВОГО РИНКУ ЗЕРНА В УМОВАХ ГЕОПОЛІТИЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

Е. В. Прушківська, д. е. н., професор, Національний університет біоресурсів і природокористування України, em.prushkovskaya@gmail.com, orcid.org/0000-0002-4227-8305,

Р. М. Коваленко, бакалавр, Національний університет біоресурсів і природокористування України, rossakoval@gmail.com, orcid.org/0009-0000-5513-3458

Методологія дослідження. При виконанні дослідження було використано методи узагальнення та наукового абстрагування – при з'ясуванні сутності та основних рис світового ринку зерна; загального й особливого – при характеристиці функцій національного та світового зернового ринків; структурно-функціонального аналізу – при структуруванні світового ринку зерна за трьома класифікаційними ознаками; статистичного аналізу – при виявленні тенденцій функціонування ринку зерна в умовах геополітичної нестабільності.

Результати. З'ясовано сутність сучасного світового ринку зерна та виокремлено особливості його функціонування в умовах геополітичної нестабільності. Здійснено класифікацію структури ринку зерна за трьома ознаками. Виокремлено основні функції світового ринку зерна, на основі чого проаналізовано тенденції світового та національного ринків зерна в умовах геополітичної нестабільності. Акцентовано, що виробництво зерна є ключовою складовою світового ринку і має значний вплив на глобальну економіку, безпеку продовольства і торгівлю. Обсяги виробництва зернових культур, таких як пшениця, рис, кукурудза, ячмінь й інші, визначають загальний обсяг доступного харчування для населення. Підкреслено, що країни-експортери зерна можуть використовувати свій аграрний потенціал для зміцнення своєї геополітичної позиції. Встановлено, що Україна є одним із важливих гравців на світовому ринку зерна і входить до десятки основних виробників та експортерів зернових культур. Обґрунтовано, що через продовження війни в Україні у світі можуть виникнути серйозні проблеми із постачанням зернових культур та відбутися подальше загострення геополітичної ситуації. Продемонстровано, що вирішення проблем забезпечення зерном сучасного світу вимагає комплексного підходу на різних рівнях – від глобального до локального, а також скоординованих зусиль різних суб'єктів, включаючи уряди, наукові установи, галузеві організації та громадянське суспільство. Тільки через інтеграцію різних аспектів та побудову виважених стратегій можна досягти стійкого та довгострокового забезпечення продовольством населення світу в умовах геополітичної нестабільності.

Новизна. У процесі дослідження виявлено, що геополітична нестабільність спричиняє дестабілізуючий вплив на функціонування світового ринку зерна, який є основною складовою світового продовольчого ланцюга. Обґрунтовано, що тривала війна в Україні може призвести до серйозних проблем у світі із постачанням зернових культур та продовольчою безпекою для мільйонів людей.

Практична значущість. Результати дослідження можуть бути використані науковими та освітніми установами в процесі дослідження національного та світового ринку зерна.

Ключові слова: глобалізація, імпорт, експорт, геополітична нестабільність, попит, пропозиція, світовий ринок зерна, товарні ринки.

Постановка проблеми. Інтернаціоналізація і глобалізація відіграють ключову роль у формуванні світових товарних ринків. Процеси інтернаціоналізації дозволяють компаніям розширювати свою діяльність за межами внутрішнього ринку які знаходять в інших країнах нові можливості, що проявляються в: розширенні географії бізнесу, посиленні конкуренції, збільшенні інтеграційних утворень, збільшенні концентрації виробництва і капіталу. Глобалізація допомагає створювати єдиний світовий ринок, де попит і пропозиція перетинають національні кордони, а також відбувається зниження торговельних бар'єрів, здійснюються процеси уніфікації правил ведення зовнішньоторговельної діяльності, формуються глобальні ланцюги постачання. Інтернаціоналізація і глобалізація взаємодіють, сприяючи створенню світових товарних ринків і розвитку глобальної економіки. Поруч із цими позитивними процесами відбуваються і негативні явища, які впливають на функціонування світових ринків. Зокрема, дезіндустріалізація в розвинутих країнах та сировинна залежність країн, що розвиваються, нестабільність цін на світових ринках, залежність від експорту, фрагментація ланцюгів постачання, а також функціонування в умовах геополітичної нестабільності.

Сучасні світові товарні ринки та увесь бізнес функціонують в умовах геополітичної нестабільності, яка характеризується політичними конфліктами, напруженнями та невизначеністю між країнами та регіонами. Геополітична нестабільність на сучасному етапі проявляється у наступних формах: територіальні конфлікти, політичні кризи, зовнішні втручання, економічні суперечки, війна та військові загрози, терористичні акти. Головною рисою господарських процесів у нестабільних умовах стає відсутність автоматичної системної взаємодії між різними інституціями [1]. Геополітична нестабільність має серйозні наслідки для світових ринків, економічного розвитку, безпеки та політичного клімату у регіоні чи на світовому рівні. Не виключенням є і світовий ринок зерна, який потерпає від геополітичної нестабільності: зменшується виробництво та порушуються глобальні ланцюги постачання зерно-

вих культур, волатильність цін на зерно, торгові обмеження та санкції, споживачі не отримують належної кількості зернових продуктів, порушується продовольча безпека країн; зменшення частки українського зерна на світовому ринку із-за злочинних воєнних дій росії. Зазначені проблеми актуалізують необхідність подальшого дослідження функціонування світового ринку зерна задля того, щоб країни змогли адаптувати свої експортні та імпорتنі стратегії в умовах геополітичної нестабільності, а міжнародні інституції змогли врегульовувати конфліктні ситуації та сприяти забезпеченню населення світу продовольством.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз наукової літератури, яка присвячена проблематиці світового ринку зерна, свідчить, що дослідження проводяться в різних контекстах, і вчені досліджують різні аспекти цієї галузі. Основні напрямки досліджень включають: прогнозування виробництва і попиту [2–5], в своїх працях вчені аналізують тенденції у світовому виробництві та споживанні зерна, прогнозують майбутні потреби та можливості на ринку; праці вчених: О. Бородіної, О. Шубравської, Т. Бабан, О. Савицького, І. Самаріної, Л. Побоченко, Н. Татаренко [6–10] присвячені аналізу торгівлі зерновими продуктами; щодо з'ясування тенденцій ринку зерна в Україні в умовах глобалізаційних процесів та продовольчої безпеки варто відмітити праці науковців: Н. Корженівської, М. Ільчука, І. Коновала, Р. Мірошника, С. Черемісіної [11–14]. На сучасному етапі посилюється геополітична нестабільність, яка змінює функціонування світового ринку зерна, тому дослідження в цьому контексті актуалізуються.

Формулювання мети статті. Метою дослідження є з'ясування особливостей функціонування світового ринку зерна в умовах геополітичної нестабільності, задля формування в цих умовах дієвої національної експортної стратегії.

Виклад основного матеріалу дослідження. Світові товарні ринки функціонують відповідно до принципів ринкової економіки, де виробники пропонують товари, а споживачі вибирають та купують їх на основі попиту та пропозиції. Виробництво може відбуватися на місцевому рівні або в межах

глобальних ланцюгів постачання. Міжнародний обмін включає експорт і імпорт товарів між країнами, що допомагає задовольняти глобальний попит та розширювати ринки для виробників. Світові товарні ринки також піддаються впливу глобальних викликів, екологічним проблемам, пандемії, торговельним конфліктам, що можуть створювати нестабільність на ринках. Всі ці аспекти взаємодіють та визначають динаміку світових товарних ринків, які постійно адаптуються до змін у споживчих та виробничих тенденціях, технологічних інновацій та геополітичних подіях.

Характеризуючи світові товарні ринки, як економічну категорію, варто підкреслити, що – це історично сформована постійно розвиваюча система обміну товарами і послугами, заснована на міжнародному поділі праці та міжнародних торгово-економічних, валютно-фінансових і кредитних відносинах [2]. Узагальнюючи праці вчених та наше

власне розуміння сутності світового ринку зерна, ми його трактуємо, як глобальну систему обміну та торгівлі різними видами зернових культур (такими як пшениця, кукурудза, рис, ячмінь, овес тощо) на якому країни-виробники продають свої врожаї, а країни-споживачі купують зерно для власного споживання або використання у виробництві. Для характеристики ринку доречно виокремити структуру цього ринку. В науковій та аналітичній літературі є різні підходи [2,8,10,14] до розуміння структури світового ринку зерна. Найбільш розповсюдженою є наступна класифікація структури: по-перше, виокремлюють продовольчі та фуражні зернові культури; по-друге, класифікують за номенклатурою продукції яка включає різноманітні види зернових культур та їх продуктів; по-третє, за основними етапами функціонування ринку (виробництво, торгівля, споживання). Види структури зернового ринку наглядно демонструє рисунок 1.

Рис. 1. Структурування світового ринку зерна за трьома класифікаційними ознаками*

*Джерело: складено авторами самостійно

Структура світового ринку зерна визначається глобальним попитом на продукти споживання та корми для тварин, а також регіональними виробничими можливостями країн-експортерів і країн-імпортерів. Основні експортери зернових можуть мати велике значення для забезпечення інших країн, які залежать від імпорту для власного споживання та виробництва. Характеризуючи структуру зернового ринку за номенклату-

рою, важливо зазначити, що вона може змінюватися в залежності від географічних, економічних та культурних чинників. Номенклатура враховує різноманіття зернових та їхніх продуктів, які використовуються для різних цілей у харчовій, легкій, та інших галузях промисловості.

На наш погляд, аналізувати структуру ринку зерна за основними етапами функціонування можна не тільки з точки зору процесу виробництва, торгівлі та споживання, а

також розглядати в площині країн: країни-виробники зерна; країни, які переважно продають зерно; країни, які найбільше купують зерно для власного споживання. На основі емпіричних досліджень ринку зернових можна виокремити: Китай, Індію, США, росію, Бразилію – це країни з великими земельними площами та сприятливим кліматом для вирощування зернових і вони відіграють ключову роль у їх виробництві; Австралія, Аргентина, Канада, росія, США, Україна – це країни, які активно торгують зерном на світовому ринку і є великими експортерами; Китай, Індія, ЄС, США – це країни з великим населенням, які вживають в значній кількості зерно в їжу та використовують, як корм для тварин, тобто це великі споживачі. Варто підсумувати, що кожна з цих видів структури ринку має свої варіації та різновиди, які впливають на глобальне виробництво, торгівлю та споживання. Недостатність або нестабільність на зерновому ринку може викликати геополітичні та соціальні негаразди.

Виокремлення функцій ринку допомагає краще розуміти й аналізувати його роль та вплив на економіку. Функціональний аналіз ринку зерна, дозволяє розглядати його як систему, складові частини якої виконують певні завдання. Світовий ринок зерна є складною і динамічною системою, яка впливає на глобальну економіку, сільське господарство та продовольчу безпеку. До основних функцій світового ринку зерна можна віднести: виробництво, постачання, глобальна торгівля, ціноутворення, стабільність харчової безпеки, економічний розвиток, стимулювання інновацій, зниження ризиків. Світовий ринок зерна сприяє глобальній торгівлі товарами, такими як зерно, борошно, корми для тварин тощо. Країни вступають у міжнародні економічні відносини, купуючи чи продаючи зерно, задля задоволення своїх потреб. Диверсифіковані джерел постачання зернових допомагають стабілізувати харчову безпеку світового населення. Збільшена доступність та різноманіття зернових забезпечують стійкість у випадку регіональних або локальних проблем. Виробництво та експорт зернових культур може стати джерелом доходу та економічного розвитку для країн-експортерів.

Ринок зерна відіграє важливу роль у ризиковому управлінні для фермерів та інших учасників аграрного сектору, дозволяючи їм захищати себе від коливань цін та ризиків, пов'язаних з погодними умовами. В цілому, світовий ринок зерна відіграє ключову роль у глобальному харчовому ланцюгу й економіці, взаємодіючи із іншими ринками та виконуючи різноманітні функції.

Виробництво зерна є ключовою складовою світового ринку і має значний вплив на глобальну економіку, безпеку продовольства і торгівлю. Обсяги виробництва зернових культур, таких як пшениця, рис, кукурудза, ячмінь й інші, визначають загальний обсяг доступного харчування для населення. Використання новітніх технологій, автоматизація, цифровізація та екологічна раціональність виробництва призводять до підвищення врожайності та якості продукції. Новітні тенденції в сільському господарстві знаменують перехід до розумного землеробства й ефективного використання часу й ресурсів з одночасним зменшенням втрат врожаю. В цілому успішна організація виробництва зерна важлива для забезпечення сталого розвитку і забезпечення продовольства для світового населення. За даними попередніх років та прогнозом Продовольчої та сільськогосподарської організації ООН (ФАО) [15] на найближчі два роки спостерігається зростання світового виробництва зернових та його споживання, але відслідковується тенденція зменшення обсягу світової торгівлі та перехідних запасів (табл.1).

Табл. 1
Динаміка світового виробництва, торгівлі та споживання пшениці, (млн тон)*

Усього зерна*	Період			
	20/21	21/22	22/23 (прогноз)	23/24 (прогноз)
Виробництво	2227	2296	2269	2307
Торгівля	427	426	428	415
Споживання	2243	2297	2271	2314
Перехідні запаси	602	600	598	590

*Джерело: складено авторами за [15]

Слід підкреслити, що виробництво зерна важливо для створення запасів і резер-

вів на випадок природних катастроф, погіршення урожаїв або інших подій та можуть впливати на доступ до продовольства. Із-за російської агресії проти України та посилення геополітичної нестабільності, порушення логістичних шляхів доставки зерна, спостерігаємо зменшення світових резервів зерна, про що свідчать дані в таблиці 1.

Природно-кліматичні умови мають значний вплив на світове виробництво зерна. Клімат, ґрунтові властивості та погодні умови впливають на вирощування різних видів зернових культур. Основними аспектами цього впливу є: температура, опади, сонячна радіація, ґрунтові умови, екстремальні погодні явища. Враховуючи ці чинники організації які роблять прогнози по цьому ринку згодом їх корегують та підраховують реальні показники. За даними ФАО та Міжнародної ради з зерна (IGC) світове виробництво зернових у 2023 році (показники скориговані у жовтні) складає 2819 млн т [15], що є рекордно високим показником. Таке підвищення обумовлено поліпшенням видів на врожай пшениці в росії та в Україні на тлі сприятливих погодних умов. Збільшення світового виробництва зерна також відбулося за рахунок врожаїв кукурудзи у Бразилії, їхньому поліпшенню сприяли загалом сприятливі погодні умови. Відбулося збільшення виробництва фуражного зерна в Китаї та більшості країн Західної Африки. Також спостерігалось збільшення вирощування рису в одних країнах та зменшення в інших із-за несприятливих погодних умов. Дослідження тенденції зернового ринку за розширеною номенклатурою продукції та за виробництвом її в країнах світу потребує додаткового дослідження.

Пшениця відіграє ключову роль на світовому ринку зерна і є однією з основних зернових культур, оскільки вона використовується для виробництва багатьох продуктів харчування і є важливим джерелом енергії та білка для багатьох людей у світі. Пшениця вирощується в багатьох країнах світу, зокрема в США, Канаді, Європі, Австралії, Китаї, Україні, Індії, росії. Різні сорти пшениці придатні для вирощування в різних кліматичних умовах, що робить її однією з насіння, яку можна адаптувати до вирощування

в різних регіонах світу. Характеризуючи поточну ситуацію з виробництвом пшениці, за останні два роки, слід підкреслити, що на світовому ринку зерна другий сезон триває «пшеничний бум»: 2021–2022 рр. – 780,3 млн т (рекордний показник); сезон 2022–2023 фінішує з новим досягненням – 788,3 млн т, а в сезоні 2023–2024 рр. за прогнозами USDA черговий рекорд – 789,8 млн т [16]. Рейтинг країн-виробників у 2022–2023 роках очолював Китай – 138 млн т (рис.2).

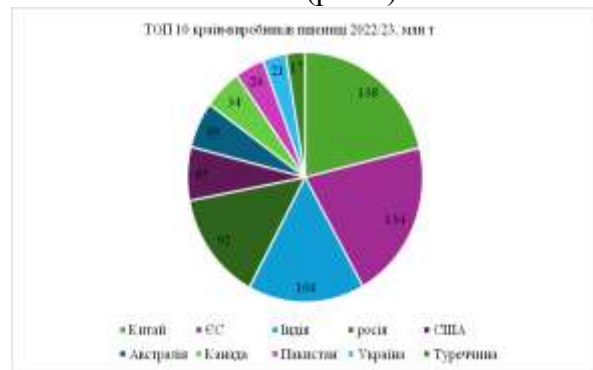

Рис. 2. ТОП 10 країн-виробників пшениці 2022–2023, млн т*

*Джерело: складено авторами за даними [15]

Наступними у рейтингу йдуть ЄС, Індія, росія, США. У ЄС та росії, були сприятливі погодні умови, що дозволили збільшити виробництво пшениці та утриматися у першій п'ятірці. У Австралії шосте місце, із-за майже рекордного урожаю, в порівнянні із попередніми роками.

Україна на дев'ятому місці, тобто повернулася до рівня 2014–2015 маркетингового року. В 2021–2022 роках та у попередніх роках наша країна була на сьомому місці. Зниження рейтингу пов'язано із повномасштабним вторгненням росії в Україну й тимчасовою окупацією національних територій, які найбільше придатні до вирощування пшениці та інших зернових. Відбулося порушення також логістичних шляхів і світове господарство відчуло недостатність української пшениці на світовому ринку зерна та суміжних ринках і галузях [10]. Слід наголосити, що увесь сезон українські аграрії відпрацювали в умовах війни з росією, тому утримання Україною статусу одного з десяти найбільших світових виробників пшениці цілком можна зарахувати до головних досягнень 2022–2023 маркетингового року.

Багато країн активно торгують зерном на світовому ринку. Країни які мають великі

обсяги виробництва зернових, можуть стати ключовими постачальниками на світовий ринок пшениці, кукурудзи, рису та інших видів зерна. Збільшення або зменшення виробництва у великій країні-експортері може значно вплинути на кон'юнктуру зернового ринку. Зокрема, погодні умови або зміни в аграрній політиці країни-експортера, можуть призвести до збільшення чи зменшення пропозиції, що вплине на світові ціни на зерно. Забезпечення стабільної поставки зерна на світовий ринок відіграє також важливу роль у глобальній безпеці харчування. Країни-експортери зерна можуть використовувати свій аграрний потенціал також для зміцнення своєї геополітичної позиції. Вступаючи в міжнародні економічні відносини країни-експортери формують стійкі торгові зв'язки та впливають на інші країни через експорт зернових. До групи великих експортерів зернових включають США, Канаду, Аргентину, Австралію, росію та інші, тоді як деякі країни, які не мають достатньої внутрішньої виробництва, великою мірою залежать від імпорту.

Для аналізу тенденцій на світовому ринку зерна з точки зору експорту та країн-експортерів зупинимось на прикладі пшениці. У 2022–2023 маркетинговому році сумарний обсяг експорту пшениці на світовому ринку склав 212,9 млн т [16], що є рекордним показником. В п'ятірку найбільших країн експортерів входять росія – 44,5 млн т, Австралія – 32,5 млн т, Канада – 26 млн т, США – 21,1 млн т, Франція – 18 млн т. Частка України у світовому експорті склала 7% – цілком гідний показник і шосте місце у світі (рис. 3). При цьому п'ятірка найбільших країн-експортерів пшениці залишилася незмінною, як і найбільший експортер у світі – рф.

Рис. 3. Рейтинг країн-експортерів пшениці в 2022–2023, млн т*

*Джерело: складено авторами за [16]

Найбільшими імпортерами пшениці є такі групи країн як Алжир, Єгипет, Лівія, Марокко, Туніс, Нігерія, Індонезія, Малайзія, Філіппіни, Таїланд, В'єтнам, Ліван, Іран, Ірак, Ізраїль, Йорданія, Кувейт, Саудівська Аравія та інші. Пшениця може стати об'єктом геополітичних та торгових конфліктів, оскільки країни можуть використовувати експорт та імпорт пшениці як інструмент для досягнення своїх економічних та політичних цілей.

Україна є одним із важливих гравців на світовому ринку зерна. Наша країна є виробником й експортером значної кількості зернових культур, які забезпечують міжнародну продовольчу систему товарами. В разі продовження росією війни в Україні можуть виникнути серйозні проблеми у світі із постачанням зернових культур та загострення геополітичної ситуації. Країни з низьким і середнім рівнем доходів можуть стати жертвами «посилень голоду та відсутності продовольчої безпеки» [10]. Ці тенденції уже зараз ми спостерігаємо не тільки із-за окупованих територій та зменшення обсягу виробництва, а й із-за порушення логістичних шляхів. Блокування експорту зерна відбувається через закриті морські шляхи, мінування підступів до портів та домінування російського флоту в Чорному морі.

На сучасному етапі бізнес адаптується, переорієнтовується й почав розвивати нові експортні шляхи сухопутними коридорами через країни Європи. Ці шляхи умовно можна розділити на два глобальних напрями: західний транспортний коридор на Польщу, Німеччину та Балтійські країни і південний транспортний коридор здебільшого на Румунію.

Важливу роль виконує малий та середній бізнес який забезпечує транспортування зернових, налагоджує логістичне сполучення, консультування та експедиторські послуги. Але головну роль у вирішенні цієї проблеми має відігравати український уряд разом зі світовими лідерами та міжнародними організаціями щоб знайти способи, аби уникнути продовольчого колапсу та забезпечити продовольчу безпеку в світі, а також забезпечити валютні надходжень до України від продажу зерна. Неотримання коштів від продажу зерна спричинить недоотримання

коштів аграріями та банкрутство сільськогосподарських підприємств, а також призведе до збільшення ризиків для економічного відтворення виробничого циклу наступного року.

Із вище зазначеного слідує, що сучасний світ взаємопов'язаний і взаємозалежний. Вирішення проблем забезпечення зерном сучасного світу вимагає комплексного підходу на різних рівнях - від глобального до локального; скоординованих зусиль різних суб'єктів, включаючи уряди, наукові установи, галузеві організації та громадянське суспільство. Тільки через інтеграцію різних аспектів та побудови виважених стратегій можна досягти стійкого та довгострокового забезпечення продовольством населення світу в умовах геополітичної нестабільності.

Висновки. Світовий ринок зерна є важливим елементом глобальної економічної системи та взаємодії між країнами в галузі сільського господарства та харчової безпеки. Виробництво зерна є фундаментальним для забезпечення продовольства, адже ці продукти становлять основу харчової піраміди для мільярдів людей. Від інновацій до стійкості, до змін клімату та багато інших чинників впливає на виробництво зерна і визначає його роль у світовому господарстві. Багато країн вирощують зернові культури в об'ємі, що перевищує їх власне споживання, тому вони експортують зерно на світовий ринок, щоб задовольнити потреби інших країн, які не вирощують достатньо зерна для власного споживання.

Таким чином, зерновий ринок є не тільки економічним сегментом, а й суттєво впливає на соціальний, культурний та екологічний розвиток світу. Його стан і динаміка мають глибокий вплив на якість життя людей та економічний розвиток країн. У кожній конкретній ситуації роль країн-експортерів може варіюватися в залежності від багатьох факторів, таких як економічний стан, політика, кліматичні умови, геополітична нестабільність та інші. Експорт пшениці має важливе значення на світовому ринку зернових і впливає на різні аспекти глобальної економіки та безпеки харчування. Україна здобула лідируючі позиції у світі з постачання зернових, а світовий експортний попит і надалі

буде вагомим мотиваційним аспектом та основою розвитку національного ринку зернових культур. Із-за російської агресії та воєнного стану в Україні дестабілізується національне виробництво та постачання зернових на світовий зерновий ринок. Важливість поставок зерна з України не може бути недооцінена, оскільки від них залежать продовольча безпека понад 400 мільйонів людей у світі. Навіть в умовах війни, зернова продукція продовжує бути головним джерелом надходження валютної виручки в Україну.

Геополітична нестабільність суттєво впливає на світовий ринок зерна і створює значні виклики для його розвитку. Зерновий ринок чутливий до політичних та геополітичних факторів, таких як війна, конфлікти, санкції, політична нестабільність в окремих країнах та інші події, що можуть призвести до змін в обсягах виробництва, транспортування та збуту зернових продуктів. Мінімізація геополітичної нестабільності може відбуватися шляхом: дипломатичних заходів, міжнародної співпраці, моніторингу та прогнозування ринку, активізації дієвої роботи міжнародних аграрних організацій. Геополітична стабільність є важливою умовою для створення сприятливого середовища та розвитку національного й світового ринку зерна, який є ключовим компонентом світового продовольчого ланцюга.

Література

1. Нечипорук К.О. Проблеми міжнародної макроекономічної нестабільності. *Наук. вісник Ужгородського національного університету. Сер. Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2022. №45. С. 42.
2. Кваша С.М., Григор'єв С. Сутність та особливості аграрного ринку. *Вісник Одеського національного університету. Економіка*. 2016. №8. Т. 21. С. 56-59.
3. Козак О.А. Розвиток зернової галузі України на сучасному етапі. *Економіка АПК*. 2016. № 1. С. 38-47.
4. Шпичак О.М. Економіко-організаційні незгодженості взаємовідносин у продуктових ланцюгах в умовах інфляційно-девальваційних процесів: напрями врегулювання. *Економіка АПК*. 2015. № 6. С. 85-95. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/E_apk_2015_6_16
5. Казьмір В.А., Лутковська С.М. Ринок зерна: проблеми, можливості та пріоритетні напрямки розвитку. *Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2020. №3. С. 39-50.

6. Аграрний і сільський розвиток для зростання та оновлення української економіки: наукова доповідь. За ред. Бородіної О.М., Шубравської О.В. Інститут економіки та прогнозування НАН України. 2018. С. 152
7. Бабан Т.О. Особливості експорту зерна ячменю в Україні. *Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка*. 2017. № 185. С. 61-68
8. Савицький О. В. Сучасний стан та проблеми розвитку світового ринку зернових культур. *Європейські перспективи*. 2013. №1. URL:file:///C:/Users/User/Downloads/evpe_2013_1_38.pdf
9. Самаріна І.В. Як світ впливає на ринок зернових в Україні. *Агро- бізнес сьогодні*. 2015. №5. С. 300 URL: <http://www.agro-business.com.ua/>
10. Побоченко Л., Татаренко Н., Прокоп'єва А. Сучасні тренди розвитку світового ринку зерна в умовах війни в Україні. *Економіка та суспільство*. 2023. № 48. URL:<https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2220/2141>
11. Корженівська Н.Л. Ринкова глобалізація та її вплив на економічну безпеку зерновиробників. Збірник наукових праць. *Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету. Серія: Економіка і менеджмент*. №14. 2015. С. 136-140
12. Ільчук М.М., Коновал І.А., Водницький М.В. Стабілізація ринку зерна в Україні в повоєнний період. *Біоекономіка і аграрний бізнес*. 2022. № 13(1). С. 14-24
13. Мірошник Р., Баглай І. Проблеми ринку зернових культур в Україні та шляхи їх вирішення. *Економіка та суспільство*. 2022. №39. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1358/1312>
14. Черемісіна С.Г. Ринок зернових культур в Україні: аналіз сучасного стану та перспективи розвитку. *Економіка АПК*. 2021. № 2. С. 48-58.
15. FAO Cereal Supply and Demand Brief. URL:<http://www.fao.org/worldfoodsituation/csdb/en/>
16. USDA. United States Department of Agriculture Foreign Agricultural Service. URL: <https://www.fas.usda.gov/regions/ukraine>
- References**
1. Nechyporuk, K.O. (2022). Problemy mizhnarodnoi makroekonomichnoi nestabilnosti. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Ser. Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny ta svitove hospodarstvo*, (45), 42. DOI: <https://doi.org/10.32782/2413-9971/2022-45-7>
2. Kvasha, S.M., & Hryhoriev, S.O. (2016). Sutnist ta osoblyvosti ahrarnoho rynku. *Visnyk Odeskoho natsionalnoho universytetu, Ekonomika*, (8), T. 21, 56-59.
3. Kozak, O.A. (2016). Rozvytok zernovoi haluzi Ukrainy na suchasnomu etapi. *Ekonomika APK*, (1), 38-47.
4. Shpychak, O.M. (2015). Ekonomiko-orhanizatsiini neuzghodzhnosti vzaemovidnosyn u produktovykh lantsiuhakh v umovakh inflitsiionodevalvatsiinykh protsesiv: napriamy vrehuliuvannia. *Ekonomika APK*, (6), 85-95. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/E_apk_2015_6_16
5. Kazmir, V.A., & Lutkovska, S.M. (2020). Rynok zerna: problemy, mozhlyvosti ta priorytetni napriamky rozvytku. *Ekonomika, finansy, menezhment: aktualni pytannia nauky i praktyky*, (3), 39-50. DOI: [10.37128/2411-4413-2020-2-3](https://doi.org/10.37128/2411-4413-2020-2-3)
6. Borodina, O.M., Shubravskaya, O.V. (Eds.). (2018). *Ahrarnyi i silskiy rozvytok dlia zrostannia ta onovlennia ukrainskoi ekonomiky: naukova dopovid*. Kyiv: Instytut ekonomiky ta prohnozuvannia NAN Ukrainy.
7. Baban, T.O. (2017). Osoblyvosti eksportu zerna yachmeniu v Ukraini. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho tekhnichnoho universytetu silskoho hospodarstva imeni Petra Vasylenka*, (185), 61-68.
8. Savytskyi, O.V. (2013). Suchasnyi stan ta problemy rozvytku svitovoho rynku zernovykh kultur. *Yevropeiski perspektyvy*, (1). Retrieved from file:///C:/Users/User/Downloads/evpe_2013_1_38.pdf
9. Samarina, I.V. (2015). Yak svit vplyvaie na rynek zernovykh v Ukraini. *Ahro-biznes sohodni*, (5), 300 Retrieved from <http://www.agro-business.com.ua/>
10. Pobochenko, L., Tatarenko, N., Prokopieva, A. (2023). Suchasni trendy rozvytku svitovoho rynku zerna v umovakh viiny v Ukraini. *Ekonomika ta suspilstvo*, (48). Retrieved from <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2220/2141> DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-48-29>
11. Korzhenivska, N.L. (2015). Rynkova hlobalizatsiia ta yii vplyv na ekonomichnu bezpeku zernovyrobnykiv. *Zbirnyk naukovykh prats. Naukovyi visnyk mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu, Ser.: Ekonomika i menezhment*, (14), 136-140.
12. Ilchuk, M.M., Konoval, I.A., & Vodnitskyi, M.V. (2022). Stabilizatsiia rynku zerna v Ukraini v povoiennyi period. *Bioekonomika i ahrarnyi biznes*, 13(1), 14-24.
13. Miroshnyk, R., & Bahlai, I. (2022). Problemy rynku zernovykh kultur v Ukraini ta shliakhy yikh vyrishennia. *Ekonomika ta suspilstvo*, (39). Retrieved from <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1358/1312> DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-39-24>
14. Cheremisina, S.H. (2021). Rynek zernovykh kultur v Ukraini: analiz suchasnoho stanu ta perspektyvy rozvytku // *Ekonomika APK*, (2), 48-58. <https://doi.org/10.32317/2221-1055.202102048>
15. FAO Cereal Supply and Demand Brief. Retrieved from <http://www.fao.org/worldfoodsituation/csdb/en/>
16. USDA. United States Department of Agriculture Foreign Agricultural Service. Retrieved from <https://www.fas.usda.gov/regions/ukrain>

FEATURES OF THE WORLD GRAIN MARKET FUNCTIONING IN THE CONDITIONS OF GEOPOLITICAL INSTABILITY

*E. V. Prushkivska, D.E., Professor, R. M. Kovalenko, Bachelor Student,
National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine*

Methods. The study used the methods of generalisation and scientific abstraction to clarify the essence and main features of the global grain market; general and specific – to characterise the function of the national and global grain market; structural and functional analysis – to structure the global grain market by three classification features; statistical analysis – to identify trends in the functioning of the grain market in the context of geopolitical instability; induction and deduction – to formulate the study's conclusions.

Results. The essence of the modern world grain market and features of its functioning in the context of geopolitical instability are clarified. The structure of the grain market is classified according to three criteria. The main functions of the world grain market are allocated: production, supply, global trade, pricing, food security, economic development, stimulation of innovations, and risk reduction. Based on the identified functions, the author analyses the trends of the global and national grain market in the context of geopolitical instability. It is emphasised that grain production is a key component of the world market and has a significant impact on the global economy, food security and trade. The production volumes of cereals such as wheat, rice, corn, barley and others determine the total amount of food available to the population. It is emphasised that grain exporting countries can use their agricultural potential to strengthen their geopolitical position.

It has been established that Ukraine is one of the important players on the world grain market and is among the top ten producers and exporters of grain crops. It is substantiated that due to the continuation of the war in Ukraine, serious problems with the supply of grain crops may arise in the world and further aggravation of the geopolitical situation. It has been demonstrated that solving the problems of grain supply in the modern world requires an integrated approach at different levels – from global to local, as well as coordinated efforts of various actors, including governments, scientific institutions, industry organizations and civil society. Only through the integration of various aspects and the construction of balanced strategies, sustainable and long-term supply of food to the world's population can be achieved in conditions of geopolitical instability.

Novelty. The study reveals that geopolitical instability has a destabilising impact on the functioning of the global grain market, which is a key component of the global food chain. It is substantiated that a prolonged war in Ukraine could lead to serious problems in the world with grain supplies and food security for millions of people.

Practical value. The results of the study can be used by scientific and educational institutions in the process of researching the national and global grain market.

Keywords: globalisation, imports, exports, geopolitical instability, demand, supply, global grain market, commodity markets.

Надійшла до редакції 07.12.23 р.